

**BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS**

30 mei 2008

WETSVOORSTEL**betreffende de bescherming van de
rechten van de werknemers bij de
luchtvervoerondernemingen**(ingediend door de heer Jean-Marc Nollet c.s.)
_____**CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE**

30 mai 2008

PROPOSITION DE LOI**relative à la protection des droits
des travailleurs dans les entreprises
de transport aérien**(déposée par M. Jean-Marc Nollet et consorts)
_____**SAMENVATTING**

Dit wetsvoorstel heeft tot doel de interpretatie te vergemakkelijken van de criteria aan de hand waarvan wordt bepaald welk rechtscollege bevoegd is en welk recht van toepassing is als werknemers van de luchtvervoersector een geschil voorleggen aan een Belgische rechter.

RÉSUMÉ

La présente proposition de loi vise à faciliter l'interprétation des critères qui déterminent l'attribution de la compétence judiciaire et le droit applicable lorsque des travailleurs du secteur du transport aérien saisissent un juge belge d'un litige.

cdH	:	centre démocrate Humaniste	
CD&V – N-VA	:	Christen-Democratisch en Vlaams/Nieuw-Vlaamse Alliantie	
Ecolo-Groen!	:	Ecologistes Confédérés pour l'organisation de luttes originales – Groen	
FN	:	Front National	
LDD	:	Lijst Dedecker	
MR	:	Mouvement Réformateur	
Open Vld	:	Open Vlaamse liberalen en democraten	
PS	:	Parti Socialiste	
sp.a+VI.Pro	:	Socialistische partij anders + VlaamsProgressieven	
VB	:	Vlaams Belang	

<i>Afkortingen bij de nummering van de publicaties :</i>		<i>Abréviations dans la numérotation des publications :</i>	
DOC 52 0000/000 :	Parlementair document van de 52 ^e zittingsperiode + basisnummer en volgnummer	DOC 52 0000/000 :	Document parlementaire de la 52 ^{ème} législature, suivi du n° de base et du n° consécutif
QRVA :	Schriftelijke Vragen en Antwoorden	QRVA :	Questions et Réponses écrites
CRIV :	Voorlopige versie van het Integraal Verslag (groene kaft)	CRIV :	Version Provisoire du Compte Rendu intégral (couverture verte)
CRABV :	Beknopt Verslag (blauwe kaft)	CRABV :	Compte Rendu Analytique (couverture bleue)
CRIV :	Integraal Verslag, met links het definitieve integraal verslag en rechts het vertaald beknopt verslag van de toespraken (met de bijlagen) (PLEN: witte kaft; COM: zalmkleurige kaft)	CRIV :	Compte Rendu Intégral, avec, à gauche, le compte rendu intégral et, à droite, le compte rendu analytique traduit des interventions (avec les annexes) (PLEN: couverture blanche; COM: couverture saumon)
PLEN :	Plenum	PLEN :	Séance plénière
COM :	Commissievergadering	COM :	Réunion de commission
MOT :	moties tot besluit van interpellaties (beigekleurig papier)	MOT :	Motions déposées en conclusion d'interpellations (papier beige)

<i>Officiële publicaties, uitgegeven door de Kamer van volksvertegenwoordigers</i>	<i>Publications officielles éditées par la Chambre des représentants</i>
Bestellingen :	Commandes :
Natieplein 2	Place de la Nation 2
1008 Brussel	1008 Bruxelles
Tel. : 02/ 549 81 60	Tél. : 02/ 549 81 60
Fax : 02/549 82 74	Fax : 02/549 82 74
www.deKamer.be	www.laChambre.be
e-mail : publicaties@deKamer.be	e-mail : publications@laChambre.be

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

Dit wetsvoorstel beoogt de rechten van de werknemers beter te beschermen door een einde te maken aan de onduidelijkheid in verband met de vraag welk arbeidsrecht van toepassing is en welke rechtscollege bevoegd is in de luchtvervoersector.

De artikelen 18 tot 20 van Afdeling 5 van Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken bevatten de regels inzake de rechterlijke bevoegdheid voor individuele verbintenissen uit arbeidsovereenkomst.

De plaats waar het werk gewoonlijk en concreet wordt uitgevoerd, is een van de criteria die de mogelijkheid bieden de rechterlijke bevoegdheid te bepalen (als de arbeidsovereenkomst die de partijen bindt een element van binding met het buitenland bevat, de arbeidsovereenkomst geen beding tot aanwijzing van een bevoegd rechter bevat en de partijen na het ontstaan van het geschil geen enkele overeenkomst tot aanwijzing van een bevoegde rechter hebben gesloten).

Artikel 3 van het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst bepaalt dat de partijen het toepasselijke recht kunnen kiezen als de arbeidsovereenkomst een element van binding met het buitenland bevat.

Artikel 6.1. van dat Verdrag luidt echter als volgt: «Ongeacht artikel 3 kan de rechtskeuze van partijen in een arbeidsovereenkomst er niet toe leiden dat de werknemer de bescherming verliest welke hij geniet op grond van de dwingende bepalingen van het recht dat ingevolge het tweede lid van het onderhavige artikel bij gebreke van een rechtskeuze op hem van toepassing zou zijn.».

Bovendien bepaalt artikel 6.2 dat bij gebreke van een rechtskeuze door de partijen de arbeidsovereenkomstig word beheerst door het recht van het land waar de werknemer ter uitvoering van de overeenkomst gewoonlijk zijn arbeid verricht, zelfs wanneer hij tijdelijk in een ander land te werk is gesteld, of bij gebrek aan een dergelijke gewone plaats van werkzaamheid, het recht van het land waar zich de vestiging bevindt die de werknemer in dienst heeft genomen, wanneer deze niet in een zelfde land gewoonlijk zijn arbeid verricht.

DÉVELOPPEMENTS

MESDAMES, MESSIEURS,

La présente proposition de loi entend assurer une meilleure protection des droits des travailleurs en levant les ambiguïtés en matière de droit du travail applicable et de juridiction compétente dans le secteur du transport aérien.

Le Règlement (CE) n° 44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale détermine, dans ses articles 18 à 20 de la Section 5, les règles visant à déterminer la compétence judiciaire en matière de contrats individuels de travail.

Un des critères qui permet de déterminer la compétence judiciaire (dès lors que le contrat de travail liant les parties comporte un élément d'extranéité, que le contrat de travail ne contient pas de clause attributive de compétence et que les parties n'ont conclu aucune convention attributive de juridiction postérieure à la naissance du litige) est le lieu où le travail est exercé de manière habituelle et concrète.

La Convention de Rome du 19 juin 1980 sur la loi applicable aux obligations contractuelles prévoit, dans son article 3, que, lorsqu'un contrat de travail comporte un élément d'extranéité, les parties peuvent choisir la loi applicable.

Nonobstant cet article 3, l'article 6.1. de cette Convention stipule cependant que le choix des parties ne peut avoir pour effet de priver le travailleur de la protection que lui assurent les dispositions impératives de la loi qui seraient applicables à défaut de choix survenu entre les parties.

En outre, l'article 6.2. précise quant à lui que, à défaut de choix par les parties, la loi applicable au contrat de travail est la loi du pays où le travailleur accomplit habituellement son travail en exécution de son contrat, même s'il est détaché à titre temporaire, et, à défaut d'un tel lieu habituel de travail, la loi du pays où se trouve l'établissement qui a embauché le travailleur si celui-ci n'accomplit pas habituellement son travail dans un même pays.

Voorts geeft het Hof van Cassatie in een arrest van 4 december 1989 aan dat de politiewetten in het kader van een arbeidsovereenkomst moeten worden toegepast ten aanzien van iedere persoon die gewoonlijk zijn activiteiten op het Belgisch grondgebied uitoefent.

In tal van gevallen is de plaats waar de werknemer gewoonlijk zijn werk verricht het criterium om zowel de rechterlijke bevoegdheid als het toepasselijke recht te bepalen. De rechtspraak bevat een aantal criteria die de mogelijkheid bieden artikel 19 van voormelde Verordening (EG) nr. 44/2001 te interpreteren, met name: de plaats van waaruit de werknemer hoofdzakelijk zijn verplichtingen nakomt, de plaats waar de werknemer het daadwerkelijke centrum van zijn activiteiten heeft gevestigd of de plaats waar hij het grootste gedeelte van zijn werk verricht.

In de luchtvervoersector en in het bijzonder voor het boordpersoneel kan het onmogelijk zijn om de plaats te bepalen waar het werk gewoonlijk wordt verricht. Daarom zal, krachtens artikel 6.2 van het voormelde Verdrag van Rome, het recht van het land waar zich de vestiging bevindt die de werknemer in dienst heeft genomen, van toepassing zijn. Dat geldt ook voor het bevoegde rechtscollege, overeenkomstig artikel 19, 2), b), van voormelde Verordening (EG) nr. 44/2001.

Sommige van de in België actieve luchtvaartmaatschappijen nemen in België verblijvende werknemers aan vanuit een vestiging die zich in een andere lidstaat bevindt en op grond van een arbeidsovereenkomst die onder de sociale zekerheid van die andere lidstaat valt.

Zodoende onderwerpen die luchtvaartmaatschappijen de werknemers aan een socialezekerheidsregeling die minder voordelig is dan die welke in België geldt. Een dergelijke handelswijze is in strijd met artikel 6 van de wet van 3 juli 1978 betreffende de arbeidsovereenkomsten.

Om dergelijke misbruiken te beletten, heeft de Franse regering een decreet aangenomen met betrekking tot de exploitatiebasissen van de luchtvaartmaatschappijen. Dat decreet heeft model gestaan voor dit wetsvoorstel.

Par ailleurs, dans un arrêt du 4 décembre 1989 la Cour de cassation considère que l'application des lois de police dans le cadre d'un contrat de travail doit se faire à l'égard de toute personne qui exerce habituellement ses activités sur le territoire belge.

Le lieu où le travailleur accomplit habituellement son travail est, dans bon nombre de cas, à la fois le critère qui sert à déterminer la compétence judiciaire et le droit applicable. La jurisprudence énonce une série de critères permettant d'interpréter l'article 19 du Règlement (CE) n° 44/2001 précité, à savoir: le lieu à partir duquel le travailleur s'acquitte principalement de ses obligations, le lieu où le travailleur a établi le centre effectif de ses activités professionnelles ou le lieu où le travailleur accomplit la majeure partie de son travail.

Dans le secteur du transport aérien, et plus particulièrement pour le personnel de bord, le lieu où s'accomplit habituellement le travail peut être impossible à déterminer, de sorte que ce sera le droit du lieu de l'établissement qui a embauché le travailleur qui sera applicable, en vertu de l'article 6.2. de la Convention de Rome précitée. Il en sera de même pour la juridiction compétente en vertu de l'article 19, 2), b), du Règlement (CE) n° 44/2001 précité.

Certaines compagnies aériennes actives en Belgique embauchent des travailleurs résidents en Belgique à partir d'un établissement situé dans un autre État-membre dans un contrat de travail soumis à la sécurité sociale de cet autre État-membre.

En agissant de la sorte, ces compagnies aériennes soumettent les travailleurs à un régime de sécurité sociale moins avantageux que celui valable en Belgique. Une telle attitude est contraire au prescrit de l'article 6 de la loi du 3 juillet 1978 relative aux contrats de travail.

Afin d'empêcher de tels abus, le gouvernement français a adopté un décret relatif aux bases d'exploitation des entreprises de transport aérien. La présente proposition de loi s'inspire de ce décret.

COMMENTAAR BIJ DE ARTIKELEN**HOOFDSTUK 1****Algemene bepalingen****Artikelen 1 tot 4**

Die artikelen vergen geen bijzondere commentaar.

HOOFDSTUK 2**Bepalingen betreffende de vestiging van een luchtvervoermaatschappij en het centrum van de beroepsactiviteit****Art. 5**

Het eerste lid biedt de mogelijkheid om aan de hand van duidelijke en eenvoudige criteria te bepalen of een luchtvervoermaatschappij in België een vestiging heeft.

Het tweede lid maakt het mogelijk om, dankzij eenvoudige criteria, het daadwerkelijke centrum van de beroepsactiviteit te bepalen. Voor het personeel dat gewoonlijk vanuit een Belgische luchthaven aan boord van een luchtvaartuig werkt, impliceert zulks dat het daadwerkelijke centrum van de beroepsactiviteit zich ontegenzeggelijk in België bevindt.

Het derde lid is een bijkomende veiligheid voor de werknemers ingeval een Belgische rechter oordeelt dat hij de gewone plaats van arbeid niet kan bepalen op grond van dit artikel 5. In dat geval wordt de plaats waar zich de vestiging bevindt die de werknemer in dienst heeft genomen het criterium dat de mogelijkheid biedt uit te maken welk rechtscollege bevoegd is en welk recht toepasselijk is, overeenkomstig artikel 19, 2), b), van voormelde Verordening (EG) nr. 44/2001 en artikel 6.2, b), van het voormelde Verdrag van Rome. Dankzij het derde lid is een werknemer die gewoonlijk zijn werk in België aanvat en die na zijn taak te hebben volbracht naar ons land terugkeert, geacht in dienst te zijn genomen door de Belgische vestiging van de luchtvervoermaatschappij, zoals bepaald in artikel 5, eerste lid.

Art. 6

Dit artikel tracht te verhinderen dat een werkgever gebruik zou maken van de detachering van werknemers om de bepalingen van deze wet te omzeilen.

COMMENTAIRE DES ARTICLES**CHAPITRE PREMIER****Dispositions générales****Articles 1^{er} à 4**

Ces articles n'appellent pas de commentaires particuliers.

CHAPITRE 2**Dispositions relatives à l'établissement d'une entreprise de transport aérien et au centre de l'activité professionnelle****Art. 5**

L'alinéa 1^{er} permet de déterminer, à l'aide de critères précis et simples, si une entreprise de transport aérien dispose d'un établissement en Belgique.

L'alinéa 2 permet de déterminer, à l'aide de critères simples, le centre effectif de l'activité professionnelle. Pour le personnel travaillant habituellement à bord d'un aéronef à partir d'un aéroport belge, cela implique que le centre effectif de l'activité professionnelle se situe indiscutablement en Belgique.

L'alinéa 3 constitue une sécurité supplémentaire pour les travailleurs, au cas où un juge belge estime ne pas pouvoir déterminer le lieu habituel de travail au regard de cet article 5. Dans ce cas, le lieu où se trouve l'établissement qui a embauché le travailleur devient le critère permettant de déterminer la juridiction compétente et le droit applicable, conformément à l'article 19, 2), b), du Règlement (CE) n° 44/2001 précité et à l'article 6.2, b), de la Convention de Rome précitée. Grâce au troisième alinéa, un travailleur prenant habituellement son service et retournant en Belgique après l'accomplissement de sa mission est réputé être embauché par l'établissement belge de l'entreprise de transport aérien, tel que défini à l'alinéa 1^{er}, de l'article 5.

Art. 6

Cet article vise à empêcher qu'un employeur ait recours au détachement de travailleurs dans le but de détourner les dispositions de la présente loi.

Art. 7

Dit artikel vergt geen bijzondere commentaar.

Art. 7

Cet article n'appelle pas de commentaires particuliers.

Jean-Marc NOLLET (Ecolo-Groen!)
Wouter DE VRIENDT (Ecolo-Groen!)
Zoé GENOT (Ecolo-Groen!)
Muriel GERKENS (Ecolo-Groen!)
Georges GILKINET (Ecolo-Groen!)

WETSVOORSTEL**HOOFDSTUK 1****Algemene bepalingen****Artikel 1**

Deze wet regelt een aangelegenheid als bedoeld in artikel 78 van de Grondwet.

Art. 2

Een luchtvaartuig is een toestel dat zich in de dampkring kan verplaatsen.

Art. 3

Een luchtvervoermaatschappij is een rechtspersoon die luchtvaartuigen exploiteert om in de atmosfeer van de aarde goederen en personen te vervoeren.

Art. 4

Alle met de bepalingen van deze wet strijdige bedingen zijn nietig voor zover zij ertoe strekken de rechten van de werknemers in te korten of hun verplichtingen te verzwaren.

HOOFDSTUK 2**Bepalingen betreffende de vestiging van een luchtvervoermaatschappij en het centrum van de beroepsactiviteit****Art. 5**

Voor de toepassing van artikel 6 van het Verdrag van Rome van 19 juni 1980 inzake het recht dat van toepassing is op verbintenissen uit overeenkomst en van artikel 19 van Verordening (EG) nr. 44/2001 van de Raad betreffende de rechterlijke bevoegdheid, de erkenning en de tenuitvoerlegging van beslissingen in burgerlijke en handelszaken beschikt een luchtvaartmaatschappij over een vestiging in België als ze blijvend en gewoonlijk een luchtvervoersactiviteit uitoefent vanaf een luchthaven die zich op het Belgische grondgebied bevindt.

Het daadwerkelijke centrum van de beroepswerkzaamheden van een werknemer is de plaats waar hij

PROPOSITION DE LOI**CHAPITRE PREMIER****Dispositions générales****Article 1^{er}**

La présente loi règle une matière visée à l'article 78 de la Constitution.

Art. 2

Un aéronef est un appareil capable d'évoluer au sein de l'atmosphère terrestre.

Art. 3

Une entreprise de transport aérien est une personne morale qui exploite des aéronefs afin de transporter des biens et des personnes au sein de l'atmosphère terrestre.

Art. 4

Toute stipulation contraire aux dispositions de la présente loi est nulle, pour autant qu'elle vise à restreindre les droits des travailleurs ou à aggraver leurs obligations.

CHAPITRE 2**Dispositions relatives à l'établissement d'une entreprise de transport aérien et au centre de l'activité professionnelle****Art. 5**

Une entreprise de transport aérien dispose d'un établissement en Belgique, pour l'application de l'article 6 de la Convention de Rome du 19 juin 1980 sur la loi applicable aux obligations contractuelles et de l'article 19 de Règlement (CE) n° 44/2001 du Conseil du 22 décembre 2000 concernant la compétence judiciaire, la reconnaissance et l'exécution des décisions en matière civile et commerciale, dès lors qu'elle exerce de façon stable et habituelle une activité de transport aérien au départ d'un aéroport situé sur le territoire belge.

Le centre effectif de l'activité professionnelle d'un travailleur est le lieu où, de façon habituelle, il travaille ou le

gewoonlijk werkt of de plaats waar de werknemer gewoonlijk en concreet zijn dienst aanvat en waarnaar hij terugkeert nadat hij zijn taak heeft volbracht.

Als het daadwerkelijke centrum van de beroepswerkzaamheden van een werknemer zich in België bevindt, is de plaats waar het werk gewoonlijk en concreet wordt verricht onweerlegbaar geacht in België te zijn gevestigd.

Art. 6

Een werkgever kan zich niet beroepen op de inzake detachering van werknemers geldende bepalingen als zijn activiteit volledig op het Belgisch grondgebied gericht is of als ze wordt verricht in lokalen of via infrastructuur van waaruit ze gewoonlijk, vast en voortdurend wordt uitgevoerd; onder andere door aan klantenprospectie te doen of door werknemers te recruter en op te leiden.

De werkgever is in de in het eerste lid bedoelde situaties onderworpen aan de Belgische arbeidsrechtelijke bepalingen.

HOOFDSTUK 3

Slotbepaling

Art. 7

Deze wet treedt in werking de eerste dag van de maand die volgt op de maand waarin ze in het *Belgisch Staatsblad* is bekendgemaakt.

15 mei 2008

lieu où le travailleur prend habituellement son service et retourne après l'accomplissement de sa mission.

Lorsque le centre effectif de l'activité professionnelle d'un travailleur se situe en Belgique, le lieu où le travail est exercé de manière habituelle et concrète est réputé, de façon irréfragable, être en Belgique.

Art. 6

Un employeur ne peut se prévaloir des dispositions applicables au détachement de travailleurs lorsque son activité est entièrement orientée vers le territoire belge ou lorsqu'elle est réalisée dans des locaux ou avec des infrastructures à partir desquels elle est exercée de façon habituelle, stable et continue, notamment par la recherche et la prospection d'une clientèle ou le recrutement et la formation de travailleurs sur ce territoire.

Dans les situations visées au premier alinéa, l'employeur est assujéti aux dispositions belges du droit du travail.

CHAPITRE 3

Disposition finale

Art. 7

La présente loi entre en vigueur le premier jour du mois qui suit sa publication au *Moniteur belge*.

15 mai 2008

Jean-Marc NOLLET (Ecolo-Groen!)
Wouter DE VRIENDT (Ecolo-Groen!)
Zoé GENOT (Ecolo-Groen!)
Muriel GERKENS (Ecolo-Groen!)
Georges GILKINET (Ecolo-Groen!)